9. Олексієнко Р. Ю. Напрями захисту митними органами економічних інтересів держави у зовнішньоекономічній сфері // Митна політика та актуальні проблеми економічної та митної безпеки України на сучасному етапі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 23 листоп. 2007 р.). Дніпропетровськ : Акад. мит. служби України, 2008. С. 102–106.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІСТОРИКО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ДО ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Савенкова Л.О., *доктор педагогічних наук, професор, м. Полтава;* **Шевченко А.Є.** *доктор юридичних наук, професор Університету ДФС України*

Savenkova L.O., Shtvchenko A.E. PREPARATION OF FUTURE HISTORICAL LEGAL ADMINISTRATORS FOR PEDAGOGICAL COMMUNICATION

Анотація: *У статті доведена необхідність розробки спеціальної системи підготовки майбутніх викладачів історико-правових дисциплін до професійного спілкування. Проведене дослідження впевнило в доцільності розробки спеціальної системи підготовки майбутніх викладачів історико-правових дисциплін до педагогічного спілкування, що забезпечувало значне зростання рівнів сформованості в них комунікативних умінь.*

Ключові слова*: педагогічне спілкування, комунікативні вміння педагога, типові помилки та недоліки професійного спілкування викладачів історико-правових дисциплін, методики викладання цих дисциплін, система підготовки до педагогічного спілкування.*

Annotation: *The solution of socio-political and economic problems facing the Ukrainian state, to a certain extent, depends on the construction of the national education system and its integration into the international educational space. The main role in this system is played by a teacher who should be characterized by the formed professionally significant personal qualities and a high level of readiness for professional activity. The universal form of this activity is communication.*

At the same time, the results of the analysis of the practice of preparing future teachers of historical and legal disciplines for pedagogical communication suggest that there are a number of contradictions in it the necessity of introducing democratic and humanistic approaches to the educational process in educational institutions and the inability of many teachers to implement these approaches in practice, aspirations of future teachers have a high level of readiness for professional communication and the absence of a special system in the university's educational process p Preparation for this communication and others. In view of the above, the problem of developing and introducing into the practice of universities the special system of training future teachers of historical and legal disciplines for pedagogical communication becomes of special significance.

The results of the recent analysis of scientific research show that researchers focus on different aspects of the competence approach to the training of future teachers of historical and legal disciplines, while the issue of mastering them with communicative skills remains unnoticed.

As a result of our analysis of scientific literature and experimental studies, the system of communicative skills, which should have a teacher of historical and legal disciplines, was substantiated. This system includes: verbal (verbal) communication; possession (non-verbal) means of communication; professional-pedagogical attention; creating a creative state of health; establishment and maintenance of communication in communication; self-presentation; assimilation of the initiative; construction and implementation of a communication plan; possession of pedagogical contact.

Component-structural analysis of the system of communicative skills has shown that its systematic factor is the ability to have a pedagogical contact.

The indicated communicative skills according to the results of our research can be formed on the following levels: initial mastery (low), limited formation (average), sufficient formation (high), successful mastery (mastery or creative). Low levels of possession of these skills lead to the disadvantages of professional communication between teachers of history and law.

The article proves the necessity of developing a special training system for future teachers of historical and legal disciplines for professional communication. The conducted research has ensured the expediency of developing a special system of training future teachers of historical and legal disciplines for pedagogical communication, which ensured a significant increase in the levels of their communicative skills.

In our opinion, further research on this problem should be associated with the development of special training programs, the implementation of which will facilitate the acquisition of these skills; the distinction of the stages of control and correction of the training of teachers of historical and legal disciplines for pedagogical communication; the development of special educational disciplines and teaching aids for improving the communicative skills of these teachers.

Key words: *pedagogical communication, communicative skills of the teacher, typical mistakes and disadvantages of professional communication of teachers of historical and legal disciplines, teaching methods of these disciplines, system of preparation for pedagogical communication.*

Вирішення соціально-політичних й економічних завдань, що стоять перед Українською державою, певною мірою, залежить від побудови національної системи освіти, її інтеграції в міжнародний освітній простір. Головну роль у цій системі відіграє педагог який повинен характеризуватись сформованими професійно значущими якостями особистості та високим рівнем готовності до професійної діяльності. Універсальною формою цієї діяльності є спілкування.

Водночас результати аналізу практики підготовки майбутніх викладачів історико-правових дисциплін до педагогічного спілкування говорять про наявність у ній цілого ряду суперечностей (необхідність упровадження демократичного та гуманістичного підходів до навчально-виховного процесу в закладах освіти й невміннями багатьох педагогів реалізовувати ці підходи на практиці, прагненнями майбутніх викладачів мати високий рівень готовності до професійного спілкування й відсутністю в навчальному процесі університету спеціальної системи підготовки до цього спілкування та інші. З погляду на сказане, проблема розробки та впровадження в практику діяльності університетів спеціальної системи підготовки майбутніх викладачів історико-правових дисциплін до педагогічного спілкування набуває особливої значущості.

Результати аналізу наукових досліджень, що з'явились в останній час, показують, що основна увага дослідників приділяється різним аспектам компетентнісного підходу до підготовки майбутніх викладачів історико-правових дисциплін, водночас залишається поза увагою питання оволодіння ними комунікативними уміннями [1].

У зв'язку зі сказаним розробка системи комунікативних умінь викладачів історико-правових дисциплін та шляхів оволодіння цими уміннями стало основним аспектом нашого дослідження. Відповідно до цього формулюємо й певні завдання, а саме:

- вирізнити типові недоліки й помилки професійного спілкування майбутніх викладачів історико-правових дисциплін;
- розробити систему підготовки цих викладачів до педагогічного спілкування з визначенням мети й завдань, кожного з етапів її реалізації.

Наголошуємо, що об'єктом вивчення методики викладання історико-правових дисциплін учені визначають процес педагогічної взаємодії між учителем і учнями. В основі цієї взаємодії лежить педагогічне спілкування. Тому в провідних університетах України вказане спілкування є обов'язковим складником відповідних програм.

Як відомо педагогічне спілкування ґрунтується на сформованих у педагогах комунікативних уміннях.

У результаті проведеного нами аналізу наукової літератури та експериментальних досліджень була обґрунтована система комунікативних умінь, якою повинен володіти викладач історико-правових дисциплін. Ця система включає: мовленнєве (вербальне) спілкування; володіння (невербальними) засобами спілкування; професійною-педагогічною увагою; створення творчого самопочуття; установлення і підтримування зворотного зв'язку в спілкуванні; самопрезентацію; засвоювання ініціативи; побудову та реалізацію плану спілкування; володіння педагогічним контактом.

Компонентно-структурний аналіз системи комунікативних умінь показали, що її системотвірним фактором є вміння володіти педагогічним контактом.

Указані комунікативні вміння відповідно до результатів проведеного нами дослідження можуть бути сформовані на наступних рівнях: початкового оволодіння (низький), обмеженої сформованості (середній), достатньої сформованості (високий), успішного оволодіння (майстерність або творчий). Низькі рівні володіння цими уміннями приводять до недоліків професійного спілкування викладачів історії та права.

Подамо деякі із вказаних недоліків, які обумовлені невмінням володіти робочим (творчим) самопочуттям та станом емоційного напруження викладача, а саме: зростання

пауз вагання, що передують слову, яке шукають; зростання кількості так званих пошукових слів (типу «це», «такий» та інші); поява таких заповнювачів мовлення як слова паразити «типу», «ось», «ну» та інші; суттєве зниження словникового запасу (використання шаблонних фраз; вибір слів з чіткою позитивною чи негативною; використання різного роду посилюючих часток; значна кількість логічно й граматично незавершених фраз, а також часте порушення логічних зв'язків між окремими словами висловлювання, що призводить до двоякого розуміння його сутності; порушення структури складного синтаксичного, цілого (зверхфразової єдності), що веде до неодноразового відволікання від викладу основної думки, повідомлення побічних відомостей (суттєво ускладнює сприймання мовлення).

Наявність визначених недоліків та типових труднощів педагогічного спілкування, як ми розуміємо обумовлено низьким рівнем сформованості комунікативних умінь викладача та негативного впливу на розвиток педагогічної взаємодії.

У зв'язку зі проаналізованим, доходимо до висновку, що обов'язковим складником підготовки молодих викладачів історико-правових дисциплін в університетах України повинна бути спеціально розроблена система їх підготовки до професіонального спілкування.

Результати аналізу наукових досліджень та досвід багаторічної експериментальної роботи, дозволили нам розробити етапи реалізації цієї системи. Так, мета першого з цих етапів полягає в оволодінні технікою мовлення, уміннями зняття м'язових затисків та професійно-педагогічною увагою. Відповідно до вказаної мети завданнями цього етапу є наступне: 1) усвідомлення особливостей діафрагмально-реберного дихання та оволодіння ним; 2) розвиток сили гнучкості й діапазону голосу; 3) розвиток артикуляційного апарату та відпрацювання чіткості вимови голосних та приголосних звуків; 4) освоєння основ техніки саморегуляції; 5) формування вмінь концентрації та розподіл уваги.

Мета другого етапу передбачає наступне: оволодіти орієнтуванням у ситуації педагогічного спілкування, мовленнєвими (вербальними) й немовленнєвими (невербальними) засобами, соціальною перцепцією, творчим самопочуттям у педагогічній діяльності, навчитися досягати єдності емоційних позицій та співдії з учнями у педагогічному спілкуванні. Відповідно до вказаної мети окреслено й завдання цього етапу, а саме: 1) усвідомлення особистостей педагогічного спілкування та особистих можливостях у його здійсненні; 2) аналіз власного рівня підготовки до педагогічного спілкування, що обґрунтоване спеціалістами; 3) навчитися долати стереотипні загальні та ситуативні негативні настанови, щодо аудиторії; 4) оволодіння специфічною комунікативною потребою (бажання перебувати серед учнів і спілкуватися з ними; емоційне бачення майбутнього спілкування, його основних контурів; відчуття його майбутньої атмосфери, прогнозування, задоволення від спілкування, емоційна налаштованість і внутрішня мобілізованість до спілкування); 5) оволодіння елементами (ясність, чіткість мовлення; виразність міміки, пози і тощо), що входять до складу комунікативних умінь; 6) оволодіння технікою самопрезентації; 7) оволодіння вміннями переборювати бар'єри у педагогічному спілкуванні (збігу настанов, побоювання аудиторії, відсутність контакту, звуження функцій спілкування, негативного досвіду спілкування з даною аудиторією, побоювання скоїти педагогічні помилки, наслідувати манери спілкування іншого педагога); 8) оволодіння певними комунікативними уміннями; 9) оволодіння вміннями встановлювати емоційний пізнавальний контакти у педагогічному спілкуванні; 10) оволодіння технікою управління педагогічним контактом у професійному спілкуванні.

Обов'язковим елементом розробленої нами системи підготовки майбутніх викладачів історико-правових дисциплін до педагогічного спілкування є спеціально підготовлений тренінг.

Важливими елементами цього тренінгу стала реалізація, так званих, пристосувань у спілкуванні, що сприяло оволодінню майбутніми викладачами комунікативними

уміннями. Нагадаємо, що В. А. Кан-Калик розглядає пристосування у професійно-педагогічному спілкуванні як систему прийомів (психологічних, мімічних, мовленнєвих та інших), які вибираються для організації адекватної завданням і особливостям педагогічної ситуації його структури, здійснення найефективнішого комунікативного впливу [2]. К. С. Станіславський аналізує "пристосування" як один із важливих прийомів і визначає як, так званні, внутрішні і зовнішні хитрощі, за допомогою яких люди пристосовуються один до одного у спілкуванні. "Пристосування" дають можливість рельєфно виявити свої внутрішні почуття і загальний стан. Одночасно вони допомагають маскуватися свої почуття і свій загальний стан [3].

Зрозуміло, що використання різних видів "пристосувань" у педагогічному спілкуванні пов'язане передовсім за чітким визначенням їх структури. З огляду на сказане, опишемо "комунікативну атаку" як комунікативний прийом установлення професійного контакту та управління ним у спілкуванні. Доречно нагадати, що поняття "комунікативна атака" в теорії та практиці педагогічного спілкування запропонував використовувати В. А. Кан-Калик, як відомо, у розробленій ученим концепції спілкування, виділяються його етапи, які реалізуються під час проведення уроку (читання лекції). Другий із них етапів В. А. Кан-Калик називає етапом організації безпосереднього спілкування з класом (аудиторії), або, інакше, етапом проведення "комунікативної атаки". Водночас, у роботах В. А. Кан-Калика не описуються засоби спілкування, які потрібні для проведення вказаної "атаки". Вважаємо, що опис "комунікативної атаки" потрібно побудувати таким чином: проаналізувати особливості конструювання змісту, вирізнити необхідні характеристики мовлення та невербального спілкування педагога; охарактеризувати особливості його самопочуття на етапі її проведення.

Важливе значення також має здійснення педагогічної імпровізації, яка є обов'язковою для комунікативної «атаки». Слід пам'ятати, шо вибір засобів спілкування для побудови «комунікативної атаки» й порядок їх використання в кожному конкретному випадку залежить від рівня підготовленості педагога до професійного спілкування, а саме: розвиток професійного мислення, мовлення та багатство професійно-лексичного запасу; вміння визначити комунікативну структуру лекції, уроку (практичного заняття), володіння технікою педагогічно доцільних переживань.

Результати аналізу наукових робіт з психології, педагогіки, ораторського мистецтва та театральної педагогіки дозволяють побудувати зміст комунікативної «атаки». Так, доцільно прийняти положення про те, що педагог з самого початку спілкування з аудиторією повинен привернути увагу до себе, або, інакше кажучи, заволодіти увагою. Для розв'язання цього питання, необхідно знайти відповідні шляхи. Такими шляхами, які використовуються на початковому етапі комунікативної «атаки» можуть бути: завдання й запитання, які мобілізують аудиторію; постановка яскравих і привабливих цілей діяльності й показ шляхів їх досягнення. Можливо, також використовувати короткий виклад якогось цікавого факту, історії, порівняння різних поглядів на одне й те саме питання, що рекомендується в працях з ораторського мистецтва.

Комунікативна «атака», як відомо, передбачає проведення своєрідного комунікативного «натиску» викладача на аудиторію з моменту його появи, що зумовлюється необхідністю налагодження контакту в спілкуванні. Цей натиск виражається у спрямованості погляду педагога, мускульній змобілізованості, інтонаційній виразності мовлення. А з цього видно, що «початкову паузу» ніяк не можна використовувати в комунікативній «атаці».

Проведення цієї «атаки» ґрунтується на певних вимогах до мовлення педагога і перш за все до його інтонаційної виразності. Із засобів інтонаційної виразності мовлення в комунікативній «атаці» використовуються темп мовлення, паузи, логічні наголоси. Нагадаємо, що темп мовлення – швидкість вимови складів, слів, фраз, що залежить від індивідуальних звичок людини, її характеру, настрою, темпераменту.

Паузи у мовленні розділяють мовленнєвий потік на складові і відіграють значну роль в організації сприймання та засвоєння матеріалу. Мовлення викладача без пауз сприймається аудиторією приблизно так, як мовлення у швидкому темпі. Таке мовлення є монотонним. У той же час велика кількість пауз у педагогічному мовленні уповільнює його темп, негативно впливає на ефективність сприймання матеріалу.

Результати підготовки майбутніх викладачів до педагогічного спілкування показують, що в комунікативній «атаці» доцільно використовувати логічні та організаційні паузи.

В організації смислової структури мовлення значна роль відводиться й логічним наголосам. Слід нагадати, що вони визначаються, як довільне виділення одного із елементів висловлювання у семантичному значенні. За допомогою логічних наголосів виділяються слова, які несуть найбільше смислове навантаження. Нагадаємо, що правильне використання логічних наголосів робить мовлення більш зрозумілим, точним. Водночас велика кількість логічних наголосів призводить до перекручування думки.

«Комунікативна атака» буде невдалою або взагалі неможливою, якщо мовлення педагога характеризується такими недоліками: невірні наголоси, надмірна чи недостатньо голосна вимова, невиправдане уповільнення темпу мовлення.

У вказаній «атаці» обов'язково використовується укрупнення мовлення. Цей метод збільшує значущість змісту, що виражається словами. Укрупнення мовлення доцільно здійснювати таким чином:

- потрібну фразу (що укрупнюється) треба «розгорнути», тобто промовляти повільно (в «розрядку»), продовжуючи голосні звуки і зберігаючи логічну структурність фрази;
- різні слова, що входять до певної фрази, укрупнюються не однаковою мірою, посилюється завжди і обов'язково – головне (ударне) слово;
- укрупнення односкладового чи багатоскладового слова пов'язане з тим, що його вимовляють по складах.

Необхідним елементом, що потребує яскравого вираження в комунікативній «атаці» виступає мускульна мобілізованість. Сутність та зміст цієї мобілізованості доцільно описати враховуючи результати наукових досліджень. З огляду на ці результати виділяємо такі елементи: загальна підтягнутість мускулатури тіла (зокрема, мускулатури спини); помірна рухомість тіла, що забезпечує строго відпрацьовану осанку; повна узгодженість рухів кінцівок і корпусу; поставлена мімічна виразність, відсутність некерованої імпульсивної рухливості м'язів обличчя; яскрава зовнішня виразність, високі динамічні якості, велика кількість орієнтованих реакцій під час загальної спрямованості погляду на аудиторію, що характеризують увагу педагога. Доцільно нагадати, що на формуванні мускульної змобілізованості негативно впливають скутість, обмеженість рухів, відсутність виразних жестів та наявність відволікаючих, беззмістовних жестів; нерозвинутість міміки; невиразність погляду; метушливість.

Вважаємо, що обов'язковим елементом підготовки до «комунікативної атаки» є педагогічна імпровізація. У дослідженнях В. А Кан-Калика вона визначається як інтуїтивно-логічний процес миттєвого створення і виконання педагогічно значущих елементів творчої діяльності. Педагогічна імпровізація стає необхідною насамперед тоді, коли потрібно якнайшвидше знайти вихід із непередбаченої педагогічної ситуації, привернути увагу аудиторії до себе. Водночас слід підкреслити, що досвідчені викладачі спеціально планують проведення педагогічної імпровізації у період комунікативної «атаки».

Результати аналізу наукових робіт В. А. Кан-Калика дозволяють стверджувати, що вказана імпровізація базується на здібності педагога оперативно й вірно оцінювати ситуацію і вимагає наявності певних умов. Ці умови подамо у такому порядку: загальнокультурна й професійна підготовка педагога; ґрунтовна психолого-педагогічна й методична підготовка; розвинуте педагогічне мислення, що дає можливість прогнозувати

особливості педагогічної діяльності; розвинуті увага, уява, інтуїція; схильність до організації спілкування з людьми; управління своїми психічними станами і вміння вільно тримати себе на людях; володіння комунікативними вміннями; знання теорії й методики педагогічної імпровізації.

Зазначимо також, що однією з найважливіших умов імпровізації є якісна мовленнєва підготовка педагога, його вміння діяти словом. Імпровізація проявляється у словесних, фізичних або словесно-фізичних діях. Словесна дія в педагогічній імпровізації передбачає наявність монологу, діалогу, репліки або фрази. Досить рідко в педагогічній імпровізації у чистому вигляді зустрічається фізична дія. Найчастіше вона проявляється у формі погляду чи жестів. Найбільш широкого використання в педагогічній імпровізації набули словесно-фізичні дії.

Під час аналізу реалізації комунікативної «атаки» основна увага звертається на результати діяльності майбутніх викладачів: підвищення рівня їх розкутості у професійному спілкуванні, зняття стереотипних уявлень про нього; зростання рівнів сформованості комунікативних умінь.

Впровадження розробленої системи підготовки до педагогічного спілкування забезпечило значне зростання рівнів сформованості комунікативних умінь майбутніх викладачів історико-правових дисциплін.

Це зростання, як ми вважаємо, забезпечувалось наступним:

- обґрунтуванням вказаних умінь, якими повинні оволодіти майбутні викладачі історико-правових дисциплін;

- розробкою етапів реалізації вказаної системи; мети й завдань кожного з них;

- розробкою та впровадженням спеціальних комунікативних прийомів (пристосуванні у спілкуванні), які спричиняли активізації діяльності студентів з оволодіння комунікативними уміннями.

Проведене дослідження впевнило в доцільності розробки спеціальної системи підготовки майбутніх викладачів історико-правових дисциплін до педагогічного спілкування, що забезпечувало значне зростання рівнів сформованості в них комунікативних умінь.

Подальший науковий пошук з цієї проблеми, на нашу думку, слід пов'язувати з розробкою спеціальних тренінгових програм, реалізація яких буде сприяти оволодінню вказаними уміннями; вирізненням етапів контролю та корекції підготовки викладачів історико-правових дисциплін до педагогічного спілкування; розробкою спеціальних навчальних дисциплін та навчальних посібників з удосконалення комунікативних умінь цих викладачів.

Список використаних джерел

1. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика : монографія / [Н. М. Авшенюк, Т. М. Десятов, Л. М. Дяченко, Н. О. Постригач, Л. П. Пуховська, О. В. Сулима]. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 280 с.; Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування [Текст] / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / [За заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : К.І.С., 2004. – С. 47–52; Дубасенюк О. А. Концептуальні положення теоретичної професійної діяльності / О. А. Дубасенюк // Педагогіка і психологія. – 1994. – № 4. – С. 94–97; Заблоцька О. С. Компетентність, кваліфікація, компетенція як ключові категорії компетентнісної парадигми вищої освіти / О. С. Заблоцька // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – № 39. – С. 52–56; Іванова С. В. Функціональний підхід до визначення професійної компетентності вчителя біології та організація її вдосконалення в закладі післядипломної освіти / С. В. Іванова // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія : педагогічні науки. – 2008. – Вип. 42. – С. 106–110; Исаева Т. Е. Классификация профессионально-личностных компетенций вузовского преподавателя /Т. Е. Исаева // Педагогика. – 2006. – №9. – С. 55–60; Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті /О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / [За заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : К.І.С., 2004. – С. 66–72; Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасноїпедагогічної науки / О. І. Пометун // Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. – № 23. – С. 18–20; Шапошников К. В. Контекстный подход в процессе формирования профессиональной компетентности будущих лингвистов-переводчиков:автореф. дис. на соискание научн. степени канд. пед.

наук : спец. 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования”/ К. В. Шапошников. – Йошкар-Ола, 2006. – 26 с.
2. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом обучении. – М.: Просвещение, 1987. − 190 с.
3. Станиславский К.С. Работа актера над собой. – М. : Исскуство, 1989. − 511 с.

ПРАВОРОЗУМІННЯ К. НЕВОЛІНА В КОНТЕКСТІ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Середюк В.В. *кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії права та держави Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Serediuk V.V. K. NEVOLIN'S CONCEPTION OF LAW IN THE CONTEXT OF WESTERN LEGAL CULTURE

***Анотація**: В статті розглядаються елементи праворозуміння Костянтина Неволіна - професора юридичного факультету Університету Св. Володимира. Показано світоглядний та методологічний зв'язок його наукових ідей з західноєвропейськими філософсько-правовими вченнями.*

***Ключові слова**: К. Неволін, праворозуміння, право, закон, традиція права, західноєвропейська правова культура.*

***Annotation**: The article deals with the elements of the legal understanding of Constantine Nevolin, a professor at the Law Faculty of the University of St. Vladimir. The philosophical and methodological connection of his scientific ideas with Western European philosophical and legal doctrines is shown.*

It is important to remark that, before the revolution in the Russian Empire, national science developed in the same paradigm as Western Europe, with its cultural features. This pattern applies to earlier historical periods, such as the times of the Respublica of Poland and Kyivan Rus. This is evidenced by the numerous works of prominent philosophers and statesmen, for example, the ideas of Volodymyr Monomakh, Oryhovskiy-Roksolan, P. Orlyk, F. Prokopovich's, legal ideas of professors of the University of St. Vladimir, etc.

Analysis of the scientific K.Nevolin's heritage proves the belonging of his legal ideas to the general context and contemporary discourse of Western legal culture.

In K. Nevolin's works there is a definite influence of his first religious, and then German philosophical and legal education. His scientific growth is similar to the intellectual and educational development of G. Hegel. However, we see an ideological connection, not only between K. Nevolin and Hegel but also Kant, Hobbes, Puffendorf, Thomas Aquinas, Plato and others.

Studying scientific heritage is important for the formation of a special Ukrainian approach to the development of law and state. In this regard, it is necessary to understand the national identity that could serve to unite Ukrainian values and traditions in society.

***Key words:** K. Nevolin, jurisprudence, law, act, tradition of law, Western European legal culture.*

Сучасний український правовий дискурс переповнений обговореннями зарубіжного досвіду від аналізу та проектування законодавства на основі західних зразків, використання рішень ЄСПЛ, які є, згідно з чинним законодавством, джерелом права України до дослідження нових тенденцій у європейській, американській, ізраїльській, латино-американській юриспруденції. Доступ до джерел інформації щодо розвитку та процвітання зарубіжних держав та права, безперечно, велике благо, що дозволяє вибудувати ті правові інститути, які стали успішними для системного і стабільного правового порядку в західних демократіях і який необхідно вибудувати в нашій державі. Разом з тим почасти можна помітити, що запозичення іноземного досвіду відбувається у відриві від знання та розуміння підґрунтя цих самих законів, судових рішень, правових доктрин, а саме – західної правової культури в цілому. Відповідно ускладненим виявляється процес легітимації цього досвіду, розуміння нюансів його застосування та подальшого розвитку в українській правовій культурі.

Важливо відмітити, що до революції в Російській імперії вітчизняна наука в принципі розвивалася в одній парадигмі із західноєвропейською, маючи свої культурні особливості. Ця закономірність стосується і більш ранніх історичних періодів, як-от часів Речі Посполитої та Київської Русі. Про це свідчать численні праці видатних філософів та державних діячів, наприклад, ідеї Володимира Мономаха про прийняття рішення князем у

Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України
Юридичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи
Всеукраїнська громадська організація «Асоціація українських правників»
Львівський університет бізнесу та права
Педагогічний університет ім. Комісії народної освіти в Кракові (Польща)
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА

науково-практичний журнал

ISSN 2413-6433

№ 3-4 (24-25)

2018

ЗМІСТ

Балюк Г.І., Власенко Ю.Л., Ковальчук Т.Г. Проблеми забезпечення державою реалізації громадянами україни конституційного права власності на землю 3

Баганець О.О. Огляд діяльності і реформування прокуратури у США та Канаді 12

Васін М.С. Актуальність законодавчого впровадження медичного капеланства в Україні 18

Вітюк І.А. Злочини у сфері підприємницької діяльності 24

Голубицький С.Г. Законодавче забезпечення формування ринку цінних паперів в українських губерніях Російської імперії 28

Дяченко С.В., Полінкевич О.В. Принцип змагальності в цивільному процесі 32

Завидняк В.І. Застосування методу аналогії в тлумаченні норм кримінального процесуального права..... 41

Заяць Р.Я. До характеристики зовнішньо-організаційних засад діяльності науково-дослідних експертно-криміналістичних установ МВС України 45

Костицький В.В. Право, норма права і влада 51

Мамчур Л.О. Взаємодія органів поліції з громадськістю: адміністративно-правові аспекти..... 54

Маткевич Ю.Ю. Проблеми протидії контрабанді в Україні..... 58

Мацелик М.О. До питання боротьби з явищем корупції 63

Новицька Н.Б. Соціально-правова сутність публічно-приватного партнерства при реалізації фіскальної політики в Україні..... 67

Омельчук Л.В., Ковальчук М.О. Міжнародний досвід відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження 69

Рогатинська Н.З. Роль митних органів у забезпеченні економічної безпеки 74

Савенкова Л.О., Шевченко А.Є. Підготовка майбутніх викладачів історико-правових дисциплін до педагогічного спілкування 78

Середюк В.В. Праворозуміння К. Неволіна в контексті західноєвропейської правової культури 84

Стегній Р.Р. Соціально-кримінальна характеристика суб'єкта розголошення державної таємниці . 89

Тильчик О.В., Мороз Н.С. правові і організаційні засади регулювання контролю у сфері інформатизації 94

Удод М.В., Малахова І.С. Правове регулювання державного нагляду в сфері пожежної безпеки в Україні 100

РЕЦЕНЗІЇ 104

Долгий О.О., Мисливий В.А., Цимбалюк В.С. Рецензія на монографію «Кримінологічна характеристика участі України в системі запобігання міжнародній злочинності» кандидата юридичних наук, доцента Дідківської Г.В. 104